

**Rvperti Ab-||batis Tvitiensis, Svmmi Disertissi=||miq[ue]
Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII.
prophetas mino-||res, Commentariorum Libri XXXII**

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Cap. VI. Et conuersus sum, [et] leuauit oculos meos [et] vidi, [et] ecce
quatuor quadriga egredientes de medio duorum montiu[m], [et] mo[n]tes
mo[n]tes ęrei. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

Et sicut amphora quam inter terram & cœlum mulieres leuauerunt. plenæ mensuræ scelerum portentū fuit, sic econtra botrus, quē in uetere uiri portauerunt, pietatis & iustitiæ, quæ in cruce pepedit, signū exit. ¶ Nunc sequentia p̄curramus. Quo (inquit) istæ deferūt amphoram? Vt ædificet (ait) illi domus in terra Sennaar, & stabiliat ibi sup̄ basem suam. Terra Sennaar dicta est terra Babylonis, ubi turrim ædificauerūt sup̄bi, quorū linguæ cōfusæ, & ipsi in oēs terras dispersi sunt. Interpretat aut̄ Sennaar, excusio siue sceler dentū, & hoc maxime locoterrā significat illā, quā dicit David tenebras, & terrā obliuionis, & Iob sanctus terrā tenebrosam, & opertā mortis caligine, ille dicēdo: Nunquid cognoscēt in tenebris mirabilia tua, & iudicia tua in terra obliuionis, iste aut̄ clamando, dimitte me dñe, ut plangā paululum dolorem meum, anteq̄ uadam ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine. In illam terram Sennaar, in illam terram putoris dentū, deferunt (ait) mulieres istæ amphoram suā, mulieres quæ dentes arma & sagittæ, & quæ lingua gladius acutus, ut illic ædificet illi domus & illic sup̄ basim stabiliat. Quæ est illa domus? Quæ est illa basis eius? Domus est mortis, basis est perditōis stantis & permanētis. Quia sepulchra eorū (ait Psalmista) domus eorū imperpetuum, & nno est ibi spes siue expectatio transeundi ad aliā domum, transmigrandi ad aliū locū. Ergo q̄ malū stabilimentū, quod miro modo declamauit, ita pronuntiās, ut ædificetur ei domus in terra Sennaar, & stabiliatur & ponatur ibi super basem suam. Sequitur. Et conuersus sum, & leuauit oculos meos & uidi, & ecce quatuor quadrigæ egrediētes de medio duorum montiū, & motes mōtes eret. In quadrigā prima, equi rufi, et in quadriga secunda equi nigri, et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga quarta equi uarij et fortes. Et respondi et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt hec domine mi? et respondit angelus, & ait ad me: Isti sunt quatuor uentri cœli, qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis terræ. In quo erant equi nigri, egrediebantur ut stent coram dominatore omnis terræ. In quo erant equi nigri, egrediebantur ad terram Austri, & albi egrediebantur post eos, & uarij egressi sunt ad terram Austri. Qui autem erant robustissimi, exierunt & quærebant ire et discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite et perambulate terram, et perambulauerunt terrā. Et uocauit me, & locutus est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis, requiescere fecerunt (spiritum meum in terra aquilonis.) Meminisse oportet unam esse, & unius noctis uisionem, ab eo quod dixit: Uidi per noctem: Et ecce uir ascendens super equum rufum, usq; ad id quod postmodum diciturus ē, & factum est in anno quarto Darij regis, secundum rerum ordinem quæ tūc gerendæ erāt, nunc autem gestæ sunt ferē omnes, præter secundum uiri eiusdem. s. dñi nostri Iesu Christi aduentum. Consideramus uisionis ordinem pulcherrimū, & non minime delectatus est animus, gloriam talis uiri quærens ac diligens, quia recto hic ordine iuenit historiam salutis, historiā græ & ueritatis, quō deus & uerbū siue filius dei, memor p̄positi, memor ad Abrahā & David dictæ atq; iuratæ promissionis reuersus est ad Hierusalem in misericordijs, & in ea domus eius ædificata est. Et quatuor cornua quæ uentilauerunt Iudam & Hierusalem, id est, quatuor regna, per quæ conatus est diabolus eandem abolere promissionem, detrita sunt, & tunc uenit Dominus, d̄ filia Sion, et habitauit in medio tui. Verbum enim caro factum est, et habitauit in nobis. Atq; idem deus, sillus Iosedech, quod est filius Domini iustitiæ, mutatoris indutus, id est, propter passionem mortis gloria et honore coronatus est, ascēdensq; in cœlum factusq; candelabrum magnum, candelabrum aureum septem lucernarū claruit per mundum uniuersum, dando Apostolis, uel p̄dicatoribus suis sanctum septiformē sp̄m, & qui lumen tantū extinguere uoluerunt, impleta paternorum mensura scelerum, suam, sicut nouissime dictum est, amphoram & impietatem blasphemie deportādā in terra Sennaar, cum plumbea damnationis massa receperunt. ¶ Quid deinde factum est post illos excidium, quod dignum sit intelligi, per quatuor huiusmodi quadrigas, egredientes de medio duorū montiū, quæ in prima sunt equi rufi, in secunda equi nigri, in tertia equi albi in quarta equi uarij fortes? Leuemus cū Propheta oculos n̄ros, & p̄spectū extēdamus per mundum uniuersum. Et ecce mundus plenus est, & ex quo beati Apostoli de candelabro illo sunt illuminati, cœpit impleri quadrigis feruentibus, & equis currentibus, de quibus & Abacuc decantās domino: qui ascendes (ait) super equos tuos, & quadrigæ tuæ saluatio.

Terra Sennaar. Gene. 11

Psal. 87 Iob. 10.

Psal. 136

Psal. 48

CAP. VI

Epilogus rerum unius uisionis Infra. 7.

Quatuor quadrigæ

Abacuc. 9

Equi rufi. Quadriga prima in qua erant equi rufi, Apoftolorum est & martyrum, quadriga secunda in qua erant equi nigri pœnitentiũ est, qui ab Apſtorum temporibus incipientes, in his qui sanguinẽ Chriſti ſti fuderant, uitam nobis cœnobialẽ sanxerũt. Vnde usq; hodie per orbẽ niger tam professiõne quã habitu perseverat ordo monachorum. Quadriga tertia in qua erant equi albi, ordo est uirginũ utriusq; sexus, totũ candore suo perornas equitatũ Iesu Chriſti dñi exercitũ. Vnde illud notandũ: quia cum dixisset: In quo erãt equi nigri, egrediebant ad terrã aquilonis ait, & albi egrediebant post eos. Illũ nãq; uitæ ordinẽ, qui facinorosis erat necessarius, quemq; priores illi susceperunt, ut fructus dignos pœnitentiæ facerent, subsequunt q̃ plurimi, neq; homicidij, neq; adulteriũ, siue alterius cuiuslibet criminis rei, imò & pleriq; corpe incorrupti atq; integri, quos beatus Papa Gregorius, quid (inquit) nisi & iustos & pœnitentes dixerim? Plane hoc ip̃m est egredi ad terram aquilonis, uitam austeriorem exequi, quæ tantum distat à uitã remissiõre multis utente delictis, non tã illicitis aut lege prohibitis quantũ rigor aquilonis à suauitate austri siue fauonij, quantũ hyemalis algor à uernis distat blanditijs. Vnde notanda litera, quia sic dictũ est, in quo erant equi nigri egrediebant in terrã aquilonis, ut sit sensus. Propter quod erant sibi peccatorum conscij, in propositũ se dimiserũt uitæ arctioris. Quadriga quarta, in qua erant equi uarij fortes, pastorum atq; doctorum est, & oim in quibus eminent illæ gratiæ diuisiones, de quibus Ap̃ls, alij inquit per spiritum datur sermo sapientiæ, alij fides, alij genera linguarum, alij gratia sanitarum & cætera. Num paruum hoc est aut indignum fuit inter illa magna, quæ uentura erant, & de quibus iam dictum atq; adhuc dicendum est. Istos ecclesiæ gentium ordines prophetica uisione demonstrari, imò quis propheta de huiusmodi tacuit & gentes saluandas. (Vnde ordines istos diuinitas assumpsit) nõ declamauit in gaudio spiritus sancti. ¶ Quid porrò sunt duo montes illi, quorum de medio quadrigæ istæ uidentur egredi, qui uidelicet montes dicuntur aerei. Montes isti duo testamenta sunt. Lex & Euangelium, dicunturq; montes propter altitudinem siue dignitatem cœlestium, quæ continent sacramentorum: quam uidelicet altitudinem illud quoq; significat quod & lex in monte data est. Et Euangelicum sermonem, dñs in monte sedens atq; os suum aperiens, exorsus est. Montes isti montes aerei, uidelicet propter sonoritatem atq; diuturnitatem tam legis q̃ Euangelij: quia non potest solui scriptura tam legalis q̃ Euangelica. Nam iota unũ siue apex unus ait dñs, non peribit à lege donec omnia fiant, & cœlum & terra transibunt, uerba autẽ mea nõ transibunt. De medio montium istorum quatuor quadrigæ egressæ sunt, quia uidelicet utrunque testamentum, quatuor iam dicti ordines Ecclesiæ recipiunt, & sicut in alia similitudine dictum est, de medio petrarum dabunt uocem, ita hic recte dicas: quia de medio duorum montium, montium aërorum, quadrigæ istæ quærent. i. de comuni legis & Euangelij sensu siue consensu seruabunt uitæ ordinẽ, scientiæ uel doctrinæ puritatẽ. Quid tandem est, qd̃ percunctanti propheta, quid sunt isti dñe mi. Respondens angelus, isti sunt (ait) quatuor uenti cœli qui egrediuntur, ut stent coram dominatore uniuersæ terræ? Quid nisi quod sapientia dicit: quia multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum? Idcirco nimirum quatuor quadrigæ istæ, quatuor uenti cœli dicuntur esse, quia sicut uenti perflando nebulas siue pruinas evertunt, aeremq; qui per quietẽ corruptior fieret, inquietando saniorẽ efficiunt. Sic ordines isti, quos diximus, singuli in suis officijs stando, & cum tps postulat discurrendo atq; festinando suscitant homines ad cognoscendũ deum creatore suum, qui nisi crebra cõmuniõne solliciti redderent, nec cogitarent qdem corrupti mente, restare quicq; post præfens seculũ, aut in fine distare quippiã inter hoĩem & iumentũ. Hinc est illud quod Iohãnes in Apocalypsi: Vidi ait quatuor angelos stantes sup quatuor angulos terræ, tenentes quatuor uentos cœli, ne flarent sup terrã, neq; super mare, neq; sup ullã arborẽ. Quatuor nãq; angeli quatuor angulorum mali principes. i. angelicæ fortitudines fuere quatuor regnorum principaliũ, Babylonici, Persici, Macedonici, atq; Romani, de quorum uno angelus bonus, qui Danieli loquebatur, Princeps (ait) Persarum restitit mihi uiginti & uno diebus. Regnis siue regnorum principibus illis hoc fuit tenere quatuor uentos cœli, cohibere à cultu siue seruitio dei quadrigas istas, id est colentiũ deũ. i. quos diximus ordines & seruientiũ creatori, sed inclamauit & compescuit illos alter angelus, qui ascendit ab ortu solis habens signũ dei uiui. Qui nõ est alius nisi uir uicet, qui in initio uisõis huius sup equũ rufum ascendit, & post eũ equi rufi uarij & albi, q̃ erant sicut & priores

Equi rufi.
Equi nigri
Equi albi.

Equi uarij & fortes
j. Cor. jz

Duo montes aerei, Lex & Euangelium

Exo. 20
Math. 5
Iohan. 10
Math. 5
Ibidem. 27

Psal. 103

Cur illæ quadrigæ dicuntur quatuor uenti cœli
Sapientia. 6.

Apoca. 7.
Quatuor angeli, quatuor angulorum

Dani. 10

Apoc. 7
Duplices eq̃ post uirũ, scilicet Chriſtũ.

Et prioris populi ueteris testamenti. Nam istæ quadrigæ, isti quatuor uenti cœli, qui abeunt
 tibus illis mulieribus cum amphora sua egressi sunt de medio duorum montium, ut assisterent do
 minatori uniuersæ terræ, sancti sunt iunioris populi, quæ (negate Chm synagoga, ut dudum ne
 gauerat, dicendo: Non est nobis pars in David, neque hæreditas in filio Isai, mulier altera. s. de
 ceteribus scissura) crediderunt in eum, & assistunt illi nunc usque, sicut ueraciter dñatori uniuersæ ter
 ræ. Inter quos ista equorum non prætereunda est distantia, quod illic nigri non erant equi, tantum
 do rufi, uarij & albi, hic autem rufi, nigri, albi & uarij. ¶ Quid ex hoc aniaduertendum est: nisi
 quia pœnitentiã, quã equorum esse nigredinẽ iam dictum est, publice illo tpe nemo prædicabat.
 Nam à diebus Iohannis ista nigredo cœpit, qui primus baptismum pœnitentiæ prædicauit
 subsequente protinus euangelica uoce ipsius dñi dicentis: pœnitentiã agite, appropinquabit
 enim regnũ cœlorum. Porro in lege ne saltẽ pœnitentię nomen arbitror usquam reperiri, sed qui
 fecerit hoc uel illud, morte moriatur, nisi quod post legẽ multo tpe uenientes propheta, aliqd su
 per pœnitentiã clamauerunt regibus & populo, qui cõiter derelicto domino, & uultus aure
 os quos fecit Hieroboam, & Baal, & Astaroth cæteraq; tam in Hierlm q̃ in Samaria cole
 bant portenta deorum. A diebus (ut iam dictum est) Iohannis regnũ cœlorum uim pati cœpit hu
 iusmodi, ut nõ diceretur, morte moriantur criminosi, morte moriatur qui hoc uel illud fecit aut fe
 cerit: sed pœnitentiã agite & facite fructus dignos pœnitentiæ, pœnitentiã agite, appropin
 quabit enim regnũ cœlorum, pœnitentiã agite, & baptizet unusquisq; uestrum, quorum primũ Io
 hannes, scdm ipse dñs, tertium Apl dñi post passionem eius, ipso iubente prædicauerunt, &
 extunc cunctis peccatoribus quacumq; ex gente uel natõe confugientibus, quantumlibet cri
 minosis siue facinorosis, patet pœnitentiæ asyllum, patet eorum uiolentiæ regnũ cœlorum. ¶ Vn
 de notandũ, quia de nigris equis (ut iam dictum est) egredientibus ad terram aquilonis i. de pec
 catoribus pœnitendo semetipsos tradentibus uite ætærni dñs ita dicit: Hi qui egrediuntur ad
 terram aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis. Et em̃ hic sensus. Hi
 qui pœnitentiã egerunt uel agunt de peccatis suis, quod est egredi ad terram aquilonis, ubi
 ultroneus labor tanquam glacialis rigor pœnitentis corpus affligit, per hoc ipm quod illuc
 egressi sunt, iræ meæ spiritum requiescere. i. cessare fecerunt, ut iam ego nõ irascar eis, quoniam ipsi
 met irati sunt sibi. Sicut em̃ peccando exacerbauit dñm peccator, sic contra pœnitentiã agẽ
 do spiritum dñi requiescere facit peccator. Sine dubio cum dicit requiescere fecerunt spiritum
 meum, intelligendus est spiritus iræ, testante Psalmista, qui cum de peccatorum conuisione
 præmississet cõmota est & contremuit terra, fundamenta montium conturbata sunt & cõmota
 sunt & cætera, ita subiunxit. Ab increpatõe tua dñe, ab inspiratione spūs iræ tuæ. ¶ Quod si
 equi nigri egrediendo in terrã aquilonis requiescere faciunt spiritum dñi, quid putas de his q̃
 egrediuntur post eos equis albis? Et ut manifestius dictum sit, si facinorosi pœnitentiã agendo
 gaudium faciunt deo & angelis dei, secundum illam parabolam centum ouium, & unius in
 uentæ quæ perierat, siue decem drachmarum, & unius inuentæ quæ perierat, quid putas
 de illis, qui nullius criminis rei, uel conscj propositum uel regulam sequuntur constitutam
 pœnitentibus criminosis? Profecto hi spiritum domini non solummodo requiescere faciunt,
 uerum etiã oblectat plurimum, & unde illi ueniam, inde isti coronã consequuntur sempiternam.
 Dictum est de eqs nigris & eqs albis, quod egressi fuerint, & nõ dictum est de equis rufis q̃ erant
 primi. Porro de equis uarijs qui erant q̃rti, manifeste dicitur: quia egressi sunt ad terrã austrĩ.
 Sed & protinus sequitur. Qui autem erant fortissimi, exierunt & quærebant ire & discurrere p
 omnẽ terram. Dixitq; dominus ad eos. Ite & perambulate terram. Vnde & arbitrari licet il
 los, qui primo loco dicti fuerant equi rufi, nunc in nouissimo fortissimos dicit. Non plures
 enim quã quatuor quadrigæ supra numeratæ sunt, neq; dictum est hæcenus quicquam
 de equis rufis, nec ullo modo contra rationem est, ut idem equi & rufi dicantur & fortissimi.
 ¶ Restat igitur dicere, & de istorum egressu. Varij (inquit) egrediebantur ad terram
 Austrĩ. Iam supra dictum est uarios equos Domini, illos esse uel dici, quibus diuersa data
 sunt charismata spiritus sancti, sermo sapientiæ, sermo scientiæ gratia sanitarum, genera
 linguarum, interpretatio sermonum, prophetia uel discretio spirituum, & his similia.
 Porro nomine Austrĩ spiritus sanctus solet designari, & quæ terra huius austrĩ, nisi sancta
 scripturalis, prophetica, Euangelica, quam uniuersam utique spiritus sanctus condidit?
 Quid igitur

Pœnitentiæ
 asyllum, nõ
 sub lege, sed
 sub Euãgelo
 patet

Math. 11
 Ibidem. 3
 Ibidem. 4
 Acto. 26

Pœnitentiã
 facit requies
 cere spiritum
 furoris domi
 ni.

Psalm. 17

Psalm. 17

Vide q̃ impi
 um sit, contra
 uota Monas
 tica scribere.
 Luca. 15

Equi rufi, idẽ
 & fortissimi.

Equi uarij, ad
 terram austrĩ
 egredientes.

Quid igitur est, uarios equos egredi ad terram austrum, nisi doctæ fidei uiros iam dictas diuino num gratias habentes, eximere se oibus curis seculi, solisq; uacare uel studere scripturis sanctis, & uerba tractare spiritus sancti. Talium est enim hominū negotium propter ipsum quod non solummodo nigri siue albi sunt, sed uarij. i. non solummodo propositi sancti executores uel sanctitate uitæ decori: sed & sancti pariter & eruditi, quosdam habentes facultates sermonis & præclari ingenij, cæterorq; talium quas non habent multi, qui sunt uitæ laudabilis & ætioris, q̄ sint isti: quia non dedit ipse auster, cuius hæc terra est, non dedit spiritus sanctus diuitiis: huiusmodi dominus, diuidens singulis prout uult. Deniq; sicut de quodam paulo simplice legimus, qui in conuentu patrum requisitus fuit, prius ne propheta fuerit an Christus, ita de multis diffiteri non possumus, sanctæ uitæ ut exiit ille, quod eis plurimū defuerit gratiæ illius, qua sanctus & uerus qui habet clauem Dauid aperit, & nemo est qui claudat qua apostolis suis iam quidem sanctis, sed eatenus idiotis post resurrectionem suam aperuit sensum ut intelligerent scripturas. ¶ Qui erant fortissimi, uidelicet quos iam ante rufos dixit quærebant exire & discurrere in omnem terram, quia uidelicet spontanea charitate fortissimi milites Christi, pro fide ipsius ad passiones cucurrerunt, spontanea deuotione tradiderunt corpora sua ad supplicia propter deum, hoc expediebat, & fidei Christianæ talis eorum fortitudo necessaria erat, quia profecto multos idolatria defensores habebat, quorum stultitia nihil melius q̄ morte uel sanguine martyrum confundi uel superari poterat. Et notandum, quia non prius dictum est equis fortissimis: ite & perambulate terram: & postea quæsierunt exire & discurrere in uniuersam terram, sed prius quæsierunt exire: & tunc demū dictum est eis, ite & perambulate terram. Christiano quippe nolenti aut timido non præcipitur, ut semetipsum ingerat passioni uel persecutoribus obijciat, imò licentia datur fugiendi, dicente dñe: Si uos persecuti fuerint in una ciuitate, fugite in aliam. Volentibus ergo atq; desiderantibus coronam martyrij, per magnam gratiam concedi designatur, dum fortissimis equis uolentibus exire, dicitur: ite & perambulate terram. Exempli gr̄a: Tunc unus de equis hinc, equis fortissimis quærebat exire, & dictum est ei: Ite & perambula terram, quō beato Laurentio dicenti ad Sixtum Papam: Quo progredieris sine filio pater, respondit ei dñs per os illius, quod post triduum esset secutus. Cautela bona, cautela necessaria est omnibus equis domini, quibus fortissimis, ut quis multum desideret ad martyrium exire, non exeant nisi expectata, & per orationes quæ sita dignatione supernæ gratiæ, quia periculosum est huiusmodi prælium nisi magnū adit spūs sc̄i i solatiū, & pleriq; i negatōis barathrū, plapsi sunt, dñi se fortiter agere cōfidentes, ultro se tradiderūt. Quam fortissimus in hoc ordine Petrus ap̄lus exiit, in quo tū summæ sapiæ cōplacuit sancire exemplū cauēdi nimiam cōfidentiam in eiusmodi. Cū em̄ dixisset: dñe tecū paratus sum in carcerē & in mortē ire, aiām meā pono p̄ te, & si oēs sc̄adali zati fuerint in te, ego nunq̄ sc̄adalizabor, & si oportuerit me mori tecū, non te negabo, cū ita fortiter cinxisset se adhuc iunior & ambularet ubi uolebat, occurrit ei una ancilla, & tu (ing) ex illis es, atq; hoc audito mortē timuit & uitā negauit. Expectandū illi fuerat, ut alius eū cingeret & duceret, qd̄ & factū est postq̄ senuit, postq̄ sapiam uerāq; fortitudinē didicit, quia uidelicet senilis animi & cani sensus est scire, qd̄ hæc fortitudo nō in hoīe sed in deo sit. Itaq; fortissimis equis & ratio p̄sens & exemplū in prōptu esse debuit, ut uolētes exire, expectaret nuntium dicentis: ite & pambulate uniuersam terrā, qd̄ est dicere: offerte uos ad mortē, p̄pter me sustinendā. Nā quia moriturus quispiā dicit, aut legitur dixisse: ego ingrediar uiam uniuersę terrę, recte & hic exire in uniuersam terrā, siue perambulare terrā intelligitur, qd̄ sit mortem nō timere, ad meliōrē uitā festinare. Ad ultimū & hoc nō prætereundū, quia cōgrue quos in ordine quadrigarū dixerat equos rufos, hic ubi exire uolentibus dictū refert, ite & perambulate terrā, nō dixit rufos, sed dixit fortissimos: quia uidelicet nō anteq̄ fundant, sed postq̄ fuderint sanguinē suū, p̄pter dñm, equi dñi rufi sunt, & ut manifestius dictū sit, ante passionē suas confessores equi albi sunt, in passionibus & post passiones usq; in sempiternum nitē tyres & equi rufi sunt. Post hæc omnia quæ hactenus dicta & facta sunt, eodem ordine quo in hac uisione præmonstrata fuerant, ab eo quod dictū est, uidi per noctē, & ecce uir ascēdēs sup equū rufum, qd̄ restat sc̄dm Chri Euangeliū, nisi ut ueniat ipse filius hoīs sedens in sede maiestatis suæ, & coronam regni habens in capite suo, pro eo qd̄ propter nos homo factus, & in ista

1. Corin. 12

Apoc. 3
Luc. 24
Equi fortissimi, Apostoli, & Martyres,

Math. 10

Sanctus Laurentius

Non propter rādū ad martyrium nisi iu bēte domino Sāctus Petr⁹

Math. 26.
Iohā. 13.
Luc. 22

Iohā. ultimo.

Perambulare terram qd̄ est.

3. Reg. 2
Equi rufi, per sanguinis fusionem.

& in ista captiuitate natus, in ista Babylone cū hominibus conuersatus, nostrā captiuitatem per passionem suā soluit, & multos filios in gloriā adduxit, & reduxit congregatos in unum qui dispersi fuerāt, scdm similitudinē illorū, q tunc soluta captiuitate de Babylone ascenderunt, et reedificato templo domini, rursus in Hierusalem habitare cœperunt. Segitur ergo: **Et factū ē verbum dñi ad me dicens: Sume a transmigratōe ab Oldai ⁊ a Tobia ⁊ ab Idaia, ⁊ venies in die illa, ⁊ irabis in domū Josie filij Sophonie, qui venerūt de Babylone. ⁊ fumes argētū ⁊ aurū, ⁊ facies coronas, ⁊ pones in capite Jesu filij Iosedech sacerdotis magni, ⁊ loqueris ad eū, dicens: Hęc dicit dñs exercitū. Ecce vir dñs nomen ei⁹, ⁊ subter en oriet, ⁊ edificabit templū dño, ⁊ ipse extruet templū dño, ⁊ ipse portabit gloriā ⁊ sedebit ⁊ dominabitur sup solio suo ⁊ consilium pacis erit inter illos. Et coronę erūt Helen ⁊ Tobie, ⁊ Idaie ⁊ Hen filio Sophonie memoriale in templo domini, ⁊ qui pcul sunt veniēt, ⁊ edificabunt in templo domini, ⁊ scietis, quia dominus exercitū misit me ad vos. Erīt autē hoc si auditu auris audieritis vocem domini dei vestri. Hic finis est pclare ac pulcherrimę uisionis, quę sic incepit: uidi per noctē, & ecce uir ascendēs sup equū rufum, & ipse stabat inter myrteta. Uisionis illius nocturnę finis hic est, sacro sanctā salutis nostrę prophetiā miro modo pręsentās historia, quā hodie credentes uidemus & gaudemus esse impletā: quia sicut iam sæpe dictū, et semp est sciendū, scdm magnū quod in ea continet pietatis factm, ad illam, quā tunc Babyloni destruxerāt Hierusalē, uir ille dñs exercitū reuersus est in misericordijs, & in ea domus eius edificata est, & licet illa quatuor cornua regnorū principaliū supradictorū Iudā & Hierusalē multū uentilauerint, nihilominus fecit, quod facere deus pposuit, quia pmissum fuerat, Christus inde uenit, & scdm scripturas iuxta hęc uisionē ea quę de ipso erāt, iam finē habent, & ut iam ante dictū est, nihil restat, nisi ut ipse qui uictor salutis oim, per passionē cōsumatus resurrexit, & in cœlū ascēdit, redeat gloria & honore coronatus, oim mundo & angelis & hoibus spectabilis. Vnde quia uisio est, & hęc oia per noctē Propheta uidit, non magnope hic insistendū est sensui literalī, dum dicitur, sume a transmigratōe ab Oldai & cetera. Equidē tradūt Hebræi, utpote literę amici, quod Daniel & tres socij eius reuersi de captiuitate, aurū & argentū obtulerunt in domo dñi, & exinde iusserit dñs, sicut hic sonat litera, coronas fieri, eosq; cōmutatis nominibus designari. s. Oldai, Tobia, Idaiam & Hen, Ananiam esse & Azariā & Misaelem, & Danielē. Porro qđ in secūdo loco pro Oldai positū est Helen, idcirco factū est, quia Helen interpretat somniū, & Daniel cū socijs suis apud deum obtinuit, ut somni quod uiderat rex reuelaret sacramentū. Veruntū siue in re gestū, siue tantūmō in uisione fuerit ostensum, grāde & admirabile contemplerur negotiū, cuius illud cōstat extitisse portentiū. Supra nanq; in hac eadem uisione taliter dictū est, Audi Iesu sacerdos magnę tu & amici tui qui habitant coram te: quia uiri portendentes sunt. Non ibi totum dictum est illi, quod audire iussus est, neq; amicis eius illic totum expositū est, quod audire iubebant: sed nec nomina ipsorū illic scripta sunt, neq; expressa propter quā uel in qua portendentes dicti sunt. Ecce nomina eorū semel & iterū expressa sunt, primū dicēdo: Sume a transmigratōe ab Oldai, & a Tobia, & ab Idaia argentum & aurum, & facies coronas: deinde & coronę erunt Helen & Tobie & Idaie, & Hen filio Sophonię memoriale in templo domini. Nimirū & nominibus suis, & auro atq; argento suo, & in eo quod coronę exinde factę poni iubentur in capite Iesu filij Iosedech, uiri isti portendētes sunt. Et recte ibi Iesus indutus erat sordidis uestibus, quę & ablatae sunt ab eo, dictumq; est ad eum: audi Iesu sacerdos magnę tu & amici tui qui habitant coram te, quia uiri portendentes sunt: recte (inquam) illic dilata est hac portenti pars: quia uidelicet prius oportebat illa fieri, quę per candelabrū aureum & per cetera quę scripta sunt, usq; ad pręsentē locum significata esse uni diximus, & demū futurę erat, & fiet illud quod pręsentī capitulo significatum est. Ipsos sanctę ecclesię quatuor ordines, quos in quatuor quadrigis intelligendos esse diximus, in gloria resurrecturos, & ex ipsis siue propter ipsorum saluationem coronandū esse Dominum Iesum, quatuor uiri isti portendunt Oldai, Tobias, Idaia, & Hen. Oldai nanque interpretatur deprecatio domini, quod uidelicet nomen congruit quadrigę illi in qua sunt equi nigri, id est, ordinum illi, in quo sicut supra dictum est, peccatores conuersi ad penitentia, deprecant faciem Domini**

Hebręe

Narratio ex Hebręorum traditione

Dani.

Supra. 3.

Quid portendunt hi quatuor uiri, Oldai

Tobias Domini. Tobias interpretatur bonus dñi, & idcirco congruit quadrigæ illi in qua sunt equi
Iohã. ultimo. albi. i. ordini illi, in quo nullius macula criminis, imò etiam multus in plerisq; candor uirgini-
Idaia lis propofiti. Siquidem talis ordo siue quispiam huiusce ordinis recte dicitur bonus dñi ita ut
Exo. 33 quidam istoꝝ notissimus dicat, etiam dilectus dñi. **Idaia** interpretat notus dñi. Vnde & be-
Hen ne congruit quadrigæ illi in qua sunt equi uarij. i. ordini illoꝝ quibus spiritus sanctus diuino
Quo Christo nes gratiaz distribuit, ita ut alios docendo, regendo atq; cõfirmando, plus cæteris innotescat
coronatur in dño, ita ut cuilibet eorũ dignet dicere noui te ex nomine. Hen interpretat gloria. Vnde & no-
electis men conuenit equis illis fortissimis qui exierunt, & quærebant ire & discurre in omnẽ ter-
Domus Iosep ram. s. glorioso martyꝝ ordini, qui uexillum diuini nominis foras extulerunt, & contra dia-
ecclisia est bolum & phalargas eius uisibiles atq; inuisibiles exierunt ad pugnam, & per uniuersam ter-
Lucę. 19 ram sanguine oleo suo sanctã rigauerunt & decorauerunt ecclesiam, hoc fecisse illis gloria
 maxima est. ¶ Igitur ab istis sumes (ait) argentum & aurũ & facies coronas, & pones in capis
Vir Oriẽs no te Iesu filij Ioseph sacerdotis magni, q̃ uidelicet per singlas uirtutes electõꝝ suõꝝ dñs co-
men eius ronatur, imò in illis omnibus coronatur. saluator in singulis coronatur accipit: quia uidelicet ipsius
 gratia, ipsius est opus, omnis omnium sanctõꝝ corona. Non solum aurũ, neq; solum argentum
Glia Christi. ray, q̃ intelligitur per aurũ & argentum, clarificamus eum. Locus uero ubi coronatur ita hãt
Heb. 2 domus est Iosaz. i. saluatori filij Sophonaz. i. uisitacionis dñi, quo nomine recte intelligitur ec-
2. Corinth. 1 cllesia, quã dñs uniuersam suã uisitacoẽ saluauit, secundũ typum domus Zachez, quam ipse
Coloss. 1 uisitauit. Et hodie salus domui huic facta est inquit, & loqueris ad eum, dicens: Hęc dicit dñs
 exercituum, dicens: Ecce uir oriens nomen eius, & subter eum orietur & cætera. Ponendo co-
Solum Chri ronatur in capite Iesu filij Ioseph. Iubetur loqui ad eum & dicere: cuius rei ipse & amici eius
sti, regis & sa est: quia uidelicet iuxta hanc significationem ecce uenit, ecce in propinquo est uir magnus,
cerdotis uir fortis & potens, cui non est par alius. Et si uultis scire quis dicatur, uel quomodo nomen eius,
 ens est nomen eius, quo uidelicet nomine, nullus unq; illi est occasus. Cum occidere putabatur, maxime orie-
 tus hic semp est in ortu, & nullus unq; illi est occasus. Cum occidere putabatur, maxime orie-
 tur. i. cum fuerit secundum carnem huic mundo moriturus, tunc apud inferos timẽtib; de-
 um orietur. moxq; super occasum ascendens, celo & terræ orietur uiuus, & nunq; moritu-
 rus. Hoc omnino est in potestate eius, & idcirco dico uobis: quia hoc ipsum nomen eius Ori-
 ens subter eum orietur. i. per eum in multitudine credentium dilatabitur, in gloria resurgen-
 tium clarificabitur. Hinc est quod protinus sequitur. Et ædificabit templũ dño, & ipse ex-
 truet templũ domino. Non em̃ quod semel dixerat: & ædificabit templũ domino superflua
 repetitõe repetiuit, dicendo: & ipse extruet templũ domino, sed quia una eademq; ecclesia,
 & in præfenti seculo ædificatur, dum gentes conuertunt, & in futuro extruet, dum omnes re-
 surgemus, recte nõ cõtetur se dixisse: & ædificauit templũ domino, repetiuit, & ipse extruet
 templũ domino. Et tunc ipse portabit glriam. s. quam coronæ istæ significant: quia uidelicet
Glia Christi. magna illi erit glria, ta multos filios adduxisse in glriam. Si em̃ cuiuslibet gloria sunt hi, qui per
Heb. 2 eius ministerium crediderunt, quemadmodũ & Apostolus dicit: Quia glria uestra nos sumus,
2. Corinth. 1 sicut & uos nostra, in die domini nostri Iesu Christi, quanto magis ipsius domini nostri Iesu
Coloss. 1 Christi, glria est, & glria erit, quod est ipse salus omnium, quemadmodũ idem Ap̃lus ait: q̃cũ-
 placuit per eum reconciliari omnia in ipso, pacificas per sanguinem crucis eius, siue quæ in ter-
 ris, siue q̃ in cœlis sunt: Tacito quod primũ est, quia in ipso cõdita sunt uniuersa in cœlis & in
 terra, uisibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominatiões, siue principatus, siue potestates, &
 omnia per ipm̃ & in ipso creata sunt, & ipse est ante om̃es, & omnia in ipso consistunt, quæ causæ si cum
 iam dictis congregentur, quod putas coronaz gloriæ est, unus idemq; deus & homo Iesus
Solum Chri Christus. Ergo & ipse portabit gloriam, & sedebit (ait) super solio suo, & erit sacerdos sup̃ so-
sti, regis & sa lio suo. Quod q̃ iustum sit, melius quis cogitare potest q̃ eloqui, ut ille se deat & dominet
cerdotis per quẽ omnia cõdita sunt, & sit sacerdos in æternũ, p̃ cuius sanguinem uniuersa pacificata sunt.
 Dñetur (inq;) super solio suo, & sit sacerdos sup̃ solio suo, q̃ de nullo sanctõꝝ dicere fas est,
 q̃ nullius eorũ ius est, dicere suum dominationis, uel sacerdotij solium sed huius tantũ domini
 & sacerdotis unici, cuius maiestas est, & sedes una eadẽq; sedes maiestatis dei, quemadmodũ
 dicit: Cu-

dicat: Cū autē uenerit filius hoīs in maiestate sua, & oēs angeli cū eo, tunc sedebit super sedē maiestatis suæ &c. Quid & ista sibi vult congeminiatio, & dominabitur super folio suo, & erit sacerdos super folio suo, nisi quia unus idemque, in quē hæc dicitur, futurū erat ut esset, & nunc est rex atque sacerdos? Denique quia rex iccirco dominabitur (ait) super folio suo, et erit sacerdos super folio suo, satisque manifestū est hunc esse sensum, quia in unā psonā cōuenient regnū & sacerdotiū, & unus idemque geminū obtinebit regni & sacerdotij foliū. Vbi statim inferitur, & consiliū pacis erit inter illos, subaudiendū est dominantem & sacerdotē, nō quo Christus diuidatur, sed quo principatus duo, qui fuerāt eatenus disuncti, altera enim erat psona regia, & altera sacerdotalis, imō Christo cōsocientur. Inter illos igitur subauditur principatus, cū in uno fuerint inseparabiliter cōsociati. cōsiliū (inquit) pacis erit, quia uidelicet p illā cōiunctionē pax est nobis, & sicut iam ante ex Apostolo cōmemoratu est, per eū complacuit reconciliari omnia in ipso, & pacificari per sanguinē crucis eius, siue quæ in terris sunt siue quæ in cœlis. Et coronæ erunt ait Helen & Tobia, & Idaia, & Hen filio Sophoniae memoriale in templo dñi. Hoc est quod expectamus, quia sanctis oibus & amicis dñi, quos per istos significari iam diximus, memoriale erūt sempiternū, in illo cœlesti templo dñi, ipse coronæ, quæ de auro & argento ipsorum dño Iesu factæ sunt. De sensu & sermone ipsorum quo spiritus sanctus eundem dominū Iesum clarificauit, et clarificare non desinit, usque in finē seculi. Illud quoque quod sequitur. ¶ Et qui procul sunt uenient, et ædificabūt in templo domini, uidemus quia factū est, & fit & fiet usque in finem seculi, & nos maxime qui de gentibus aduenimus cōtinget, quia procul eramus, quod meminisse nos uult Apłus, ubi ad Ephesios loquitur. Propter quod memores estote quod uos qui eratis sine Christo, alienati à cōuersiōe Israel, & hospites testamentorū, promissionis spem nō habentes, & sine deo in hoc mūdō. Nūc autē in Christo Iesu uos, qui eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. Nunc uenimus credendo, tunc autē ubi ponetur cononarū memoriale, ueniemus resurgendo, & ædificabimus, imō & ædificati tanquā lapides uiui in templo dñi permanebimus. In fine sermōnis ad ipsos de quibus loquebatur familiariter se cōuertit: & scietis ait, quia dñs exercituum misit me ad uos. Erit autē hoc si auditu audieritis uocem dñi dei nostri. Et nūc quidē scimus, quod prophetiā in ueritate dominus miserit ad nos, & ueritatē locutus est spūs sanctus per prophetas suos, sed scimus ex parte quod nondū uenit quod perfectū est. Per fidem enim ambulamus & non per speciem. Tunc autem sciemus experimento, cum apparuerit cum coronis iam dictis, quoniam uidebimus eum sicuti est. Et hoc erit (ait) si auditu audieritis uocem domini dei uestri, hoc est si præcepta eius custodieritis, quia sine operibus ad tantam gloriam promerendam sola fides non sufficit.

Matth. 27.

Colloſſ. 1.

Gentes erant procul a deo.

Ephe. 2.

1. Pet. 2.

1. Corin. 13.

1. Iohan. 3.

Finis libri Secundi in Zachariam.

RVPERTI ABBATIS
TVITIENSIS IN ZACHARIAM PROPHETAM
COMMENTARIORVM LIBER TERTIVS.

Quam dulciter in cantico sponsa dilectio canit. Apprehendam te & ducam te in domū matris meæ, et in cubiculū genitricis meæ, ibi me docebis, et quātm dulce est experimento discere uim huiusce modulationis. Quid enim est dilectum apprehendere, nisi Christi sensum in scripturis inuenire? Et quod est eum apprehensum in domū matris, et in cubiculum genitricis ducere, nisi ad communionem ecclesiæ utilitatem siue instructionem uoce aut in scripto proferret? Talis erat anima Pauli, qui nuper regeneratus ecclesiæ sacramentis, Christum eidem ecclesiæ iam notum optime cognoscens, de scripturis notiorē reddidit, tam uoce quā literis. Ibi me (ait) docebis, quia uidelicet in tali facto meritum est uicissitudinis, ut qui præceptis ecclesiæ docuit, ipse adhuc de pluribus debeat edoceri, iuxta illud: Omni habenti dabitur et abundabit. In hac igitur spe, ut haec enus cucurristi, percurre animā gloriā quærēs eiusdē dilecti, et tādium huc, hoc quod ex parte est, donec ueniat quod perfectū est. Segtur. ¶ Est factum est in anno quarto

Cant. 8.

Matth. 27.

CA. VII.